

20. 12. 2018

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Rozhodčí řízení: Ekonomická nezávislost rozhodce

V souvislosti s právní úpravou tzv. arbitrážních center a rozhodců ad hoc v zákoně č. [216/1994](#) Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „z.r.ř.“), byla v minulosti často diskutována otázka nezávislosti a nestrannosti rozhodce.

Mnoho rozhodčích doložek bylo soudy nižších instancí zneplatněno z důvodu porušení požadavku nezávislosti rozhodce jen proto, že jedna ze stran rozhodčí smlouvy, typicky žalobce, používala ve svých smluvních dokumentech (smlouvách či všeobecných smluvních podmínkách) určité rozhodce opakovaně (a to pokud byly v rozhodčí smlouvě určeny jménem a příjmením a případně dalším identifikačním znakem, který je jako osoby činí nezaměnitelnými s osobou jinou), anebo v případech, kdy byla v rozhodčí doložce určena osoba rozhodce tzv. dohodnutou osobou, obojí postupem podle § 7 odst. 1 z.r.ř.).

Připomínám, že dohodnutá osoba jakožto terminus technicus, resp. obsazený legislativní termín, byla do zákona o rozhodčím řízení vložena novelou provedenou zákonem č. [19/2012](#) Sb., která nabyla účinnosti dne 1. 4. 2012 (dále jen „Novela“). K zavedení institutu tzv. dohodnuté osoby, v zahraniční literatuře označované jako appointing authority, došlo doplněním znění § 7 odst. 1 z.r.ř. o větu „Rozhodce může být určen i stranami dohodnutou osobou nebo způsobem uvedeným v pravidlech pro rozhodčí řízení podle § 19 odst. 4.“[1]

V České republice i v zahraničí jsou těmito dohodnutými osobami (appointing authorities) zpravidla tzv. arbitrážní centra[2], tedy právnické osoby působící v oblasti rozhodčího řízení, které nejsou stálými rozhodčími soudy ve smyslu § 13 z.r.ř., ale zabývají se zejména pomocnou administrací rozhodčího řízení a určováním rozhodců do funkce v případech, kdy jsou k tomu stranami sporu v rozhodčí doložce zmocněny.[3]

Otázka nezávislosti rozhodce, a to včetně jeho nezávislosti ekonomické (finanční) na jakékoliv straně sporu, se klade naprosto legitimně, neboť v právní teorii ani praxi není sporu o tom, že požadavek nezávislosti rozhodce je podobně jako požadavek nezávislosti soudce v procesu klíčový. Požadavek nezávislosti rozhodce se vztahuje nejen na (i) rozhodce, který osobně řeší spor, ale i na (ii) rozhodce, který působí v alternativní rozhodčí doložce jako dohodnutá osoba[4], ale i na (iii) dohodnutou osobu, je-li jí právnická osoba, která není stálým rozhodčím soudem ve smyslu § 13 z.r.ř., a konečně, i na (iv) stálý rozhodčí soud, resp. ty konkrétní rozhodce stálého rozhodčího soudu, kteří spor rozhodují.

Judikatura k otázce materiální (ekonomické) závislosti rozhodce z roku 2015

Problematicke nezávislosti rozhodce resp. dohodnuté osoby ve vztahu k materiálnímu (ekonomickému nebo chcete-li k „finančnímu“ prvku) ve vztahu rozhodce a jedné ze stran sporu se věnovalo poprvé od Novelu usnesení Nejvyššího soudu České republiky (dále jen „Nejvyšší soud“) ze dne 28. 4. 2015, sp. zn.: 26 Cdo 3662/2014[5], jehož právní věta zní: *„Pro posouzení nezávislosti a nestrannosti třetí osoby pověřené určením rozhodce se uplatní stejná pravidla jako pro nezávislost a nestrannost rozhodců. V úvahu přitom připadá jakýkoliv druh závislosti, zejména závislost materiální, stejně jako zájem na výsledku projednávání sporu.“*

Nejvyšší soud v uvedeném usnesení dále apeloval na nezbytnost nestrannosti a nezávislosti appointing authority, když uvedl, že *„Pro posouzení nezávislosti a nestrannosti třetí osoby pověřené určením rozhodce se uplatní stejná pravidla jako pro nezávislost a nestrannost rozhodců. V úvahu přitom připadá jakýkoliv druh závislosti, zejména závislost materiální, stejně jako zájem na výsledku projednávání sporu (srov. obdobně Bělohlávek, A. J. Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 374-375). Výběr rozhodce, který by provedla třetí osoba, jež není nestranná a nezávislá, nelze považovat za transparentní. Zásada nezávislosti a nestrannosti tzv. appointing authority jako jeden z principů rozhodčího řízení přitom platí obecně, tedy nejen ve vztazích ze spotřebitelských smluv, ale i ve vztazích mezi podnikateli. Protože zákon nestanoví pro tzv. appointing authority žádná omezení, lze uzavřít, že se může jednat jak o osoby fyzické, tak o osoby právnické. Nelze však považovat za „nezávislé“ třetí osoby tzv. arbitrážní centra, což jsou obvykle právnické osoby, které nejsou stálými rozhodčími soudy, jež se zabývají organizováním rozhodčího řízení ad hoc, mají z této činnosti ekonomický prospěch a jako rozhodce jmenují opakovaně osoby, s nimiž mají dlouhodobé vztahy a poskytují jim při jejich rozhodovací činnosti servis. Obvykle jsou přitom navázány na podnikatele (jejich právní zástupce), kteří jim fakticky dávají práci tím, že do svých smluv začleňují rozhodčí doložky, v nichž pověřují rovněž opakovaně tuto právnickou osobu výběrem rozhodce.“*

Podle shora uvedeného rozhodnutí Nejvyššího soudu je za arbitrážní centrum považována právnická osoba, která se zabývá organizováním rozhodčího řízení a má z toho ekonomický prospěch a jako rozhodce jmenuje osoby, se kterými má dlouhodobé vztahy, a poskytuje jim při jejich rozhodovací činnosti servis. Z důvodu takového vztahu, který vede k ekonomickému prospěchu, pak dovozuje Nejvyšší soud závěr o neplatnosti rozhodčích doložek právě takových arbitrážních center, tedy těch, která jako rozhodce jmenují opakovaně osoby, s nimiž mají dlouhodobé vztahy a poskytují jim při jejich rozhodovací činnosti servis. Z výše uvedeného vyplývá, že judikatura Nejvyššího soudu považovala ekonomické sepětí rozhodce a tedy jeho závislost již v tom, že rozhodce rozhoduje opakovaně spory určitého účastníka rozhodčího řízení a za realizaci rozhodčího řízení dostává odměnu.

Ekonomická závislost rozhodce z důvodu opakovaného ustanovování

Bez většího povšimnutí se Nejvyšší soud od shora uvedených závěrů odchýlil, a to usnesením Nejvyššího soudu České republiky ze dne 23. 1. 2018, sp. zn. 20 Cdo 4022/2017, kde byla problematika ekonomické závislosti rozhodce z důvodu opakovaného ustanovování řešena nově. Nejvyšší soud zde závěry publikované v usnesení ze dne 28. 4. 2015, sp. zn.: 26 Cdo 3662/2014 výrazně modifikoval, když dovedl, že

„Opakovanost zápisu totožných jmen do rozhodčích smluv bez dalšího nedokládá ekonomickou závislost rozhodce; sama o sobě „opakovatelnost“ bez dalšího neznamená, že by rozhodce nemohl – pakliže zároveň není tvrzeno žádného jeho osobního vztahu k dané věci, účastníkům nebo jejich zástupcům – věc projednat a rozhodnout. Možnou podjatost, tj. nedostatek objektivní nezávislosti

(nebo též objektivní nestrannosti), je nutné vždy chápat ve spojení s konkrétními okolnostmi dané věci. Vztah ekonomické závislosti rozhodce jest však ztotožnit s ekonomickým vztahem bezprostředním a přímým, tj. pakliže rozhodce např. současně působí jako zaměstnanec jedné ze stran rozhodčí smlouvy, jako obchodní partner, potažmo jako kolega v zaměstnaneckém či obdobném poměru, a nelze jej tedy spatřovat jen v tom, že rozhodci vzhledem ke každé jím vyřízené věci vzniká nárok na odměnu. V opačném případě by totiž mohla být, a to by bylo v úplnosti zcela nepřijatelné, totožná námitka vznášena i vůči stálým rozhodčím soudům, jež ostatně taktéž mohou strany sporu do rozhodčích doložek navrhopat opakovaně, což její relevanci zjevně vylučuje.

Ostatně jistou „opakovanost“ osoby rozhodce zákon o rozhodčím řízení výslovně předpokládá – a nelze ji tudíž už proto považovat nejen za „nemravnou“, natož pak bezprostředně vedoucí k úspěšné námitce vyloučení rozhodce z rozhodování – jestliže v ustanovení § 8 odst. 3 co do spotřebitelských vztahů ukládá rozhodci povinnost sdělit, zda v posledních třech letech vydal rozhodčí nález, nebo zda je rozhodcem v dosud neskončeném rozhodčím řízení ve sporu, jehož účastníkem byla některá ze stran. K vyloučení konkrétní osoby rozhodce z projednávání a rozhodnutí o věci proto nemůže postačovat jen tvrzení, že je jednou ze stran rozhodčí smlouvy opakovaně, event. i dlouhodobě, jako možný rozhodce navrhopán.“

Z výše uvedeného vyplývá, že aktuální judikatura Nejvyššího soudu aprobuje možnost opakovaného uvádění stejného rozhodce v rozhodčí doložce, popř. stejné dohodnuté osoby, popř. stejného rozhodce jmenovaného (určeného) do funkce rozhodce stejnou dohodnutou osobou a nespátřuje v tom důvod k neplatnosti rozhodčí doložky. Pokud zde totiž není žádného osobního vztahu k dané věci, účastníkům nebo jejich zástupcům, může rozhodce věc projednat a rozhodnout. Nejvyšší soud v uvedeném rozhodnutí na rozdíl od své předchozí judikatury nepaušalizuje závěr o ekonomické závislosti rozhodce a naopak vysílá jasný signál, že každá námitka ekonomické závislosti rozhodce a z ní pramenící neplatnosti rozhodčí doložky se musí v řízení o žalobě na zrušení rozhodčího nálezu individuálně projednat a prokázat.

Vztah ekonomické závislosti rozhodce (nebo dohodnuté osoby či stálého rozhodčího soudu) by bylo možno podle názoru Nejvyššího soudu dovozovat pouze tehdy, pokud by byla ekonomická závislost (ekonomický vztah mezi rozhodcem a účastníkem rozhodčího řízení) bezprostřední a přímá, typicky pokud by byli rozhodce a účastník rozhodčího řízení v zaměstnaneckém či obdobném poměru.

Nejvyšší soud dále výslovně přepisuje závěry sbírkového usnesení ze dne 28. 4. 2015, sp. zn.: 26 Cdo 3662/2014, když dovozuje, že vztah ekonomické závislosti nelze spatřovat jen v tom, že rozhodci vzhledem ke každé jím vyřízené věci vzniká nárok na odměnu, neboť v případě přijetí takového názoru by byla v podstatě znemožněna činnost stálých rozhodčích soudů, jež ostatně taktéž mohou strany sporu do rozhodčích doložek navrhopat opakovaně.

Závěr

Rozhodce (a rovněž i dohodnutá osoba) by měl být na účastnících řízení (stranách sporu), jejich zástupcích a na věci samé nezávislý, a to kromě jiného i materiálně (ekonomicky, finančně). K vyloučení konkrétní osoby rozhodce z projednávání a rozhodnutí věci však nemůže postačovat jen tvrzení, že je jednou ze stran rozhodčí smlouvy opakovaně, event. i dlouhodobě, jako možný rozhodce navrhopán. Vztah ekonomické závislosti lze podle Nejvyššího soudu spatřovat typicky tam, kde by osoba rozhodce byla s účastníkem řízení v zaměstnaneckém nebo obdobném poměru, nikoliv však v opakovaném určování takové osoby rozhodcem.

Z výše uvedeného tak vyplývá, že opakované jmenování (určování) určité osoby rozhodcem

a její následné odměňování za výkon činnosti rozhodce nemůže vést k zneplatnění rozhodčí doložky z důvodu ekonomické závislosti.

JUDr. Luděk Lisse, Ph.D. LL.M. MPA,
advokát a rozhodce

[LISSE LEGAL](#)

Jablonského 640/2,
170 00 Praha 7

Tel.: +420 777 705 807
e-mail: advokat@lisse.cz

---

[1] LISSE, L.: Dohodnutá osoba aneb Rozhodčí doložky arbitrážních center 5 let po novele, příspěvek publikovaný na e-právo dne 1. 9. 2017, ID: 106278: „Tato Novela měla před 6 lety umožnit existenci právnických osob, které nejsou stálými rozhodčími soudy podle RozŘ, označovaných v zahraniční i tuzemské arbitrážní teorii i praxi jako arbitrážní centra.“

[2] Srov. LISSE, L.: K problematice arbitrážních center. In: Bulletin advokacie. ISSN 1210-6348. Roč. 2006, č. 1/2006, s. 40-43. LISSE, L.: Ještě jednou k činnosti arbitrážních center. Právní rádce. ISSN 1210-4817. 27. září 2007, roč. 15, č. 9, s. 61-63. LISSE, L.: Neplatnost rozhodčí smlouvy arbitrážního centra aneb konec (Pod-vodníků?) rozhodců ad hoc v Čechách, na Moravě a ve Slezsku?. Epravo [online]. 31. 3. 2010. Dostupné >>> zde. LISSE, L.: Rozhodčí soud vs. arbitrážní centrum. Epravo [online]. 12. listopadu 2011. Dostupné >>> zde. BĚLOHLÁVEK, A. J. Rozhodčí řízení ad hoc vs. řízení před stálými rozhodčími soudy a postavení tzv. rozhodčích center. Bulletin advokacie. ISSN 1210-6348. 27. října 2005, č. 10, s. 54-59. ZOULÍK, F. Některé problémy rozhodčího řízení. Bulletin advokacie. ISSN 1210-6348. 19. ledna 2007, č. 1, s. 13-15. PAVELKA, M. Rozhodčí řízení před tzv. rozhodčími centry. Bulletin advokacie. ISSN 1210-6348. 25. července 2005, č. 7-8, s. 58-59. HRABÁNEK, D.: K náležitostem rozhodčích smluv a činnosti soukromých rozhodčích soudů. In: Právní fórum. ISSN 1214-7966. Roč. 7, č. 3/2010, s. 139-143 nebo SPANNBAUER, P.-FRK, P.: Rozhodčí doložka arbitrážních center, příspěvek ze dne 6. 10. 2010, publikovaný pod č. 66199 na serveru www.epravo.cz (viz - dostupné >>> zde).

[3] Díkce zákona neomezuje dohodnutou osobu ve smyslu § 7 odst. 1 věta druhá RozŘ na osobu právnickou, pročež může být jmenovací autoritou („appointing authority“) i osoba fyzická[3], i když to v praxi asi nebude příliš časté. Je také nerozhodné, o jakou osobu se jedná, zda o osobu tuzemskou (českou) nebo cizí (zahraniční). Podstatné je jediné to, aby tato osoba byla skutečně „osobou v právním slova smyslu“, tedy aby měla právní subjektivitu podle českého práva nebo některé ze zahraničních právních úprav a aby bylo její určení dostatečně určité a nevznikaly pochybnosti o její existenci. Pokud půjde o osobu právnickou, nebylo by od věci (i když to zákon nikde nepřikazuje), aby byl součástí jmenovacího dekretu nebo jinak označeného dokumentu, kterým je rozhodce ve smyslu § 7 odst. 1 věta druhá z.r.ř. do funkce určen, popř. součástí spisu rozhodčího řízení, rovněž výpis z obchodního rejstříku nebo jinak označené evidence takové osoby. Žádné jiné požadavky zákon na dohodnutou osobou neklade.

[4] I taková alternativní rozhodčí doložka, podle které může (i) rozhodce jmenovaný v rozhodčí

smlouvě sám spor rozhodnout, anebo (ii) působit jako dohodnutá osoba, je platná. Srov. usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 18. 8. 2016, sp. zn. 20 Cdo 1330/2016, kategorie A, publikované pod č. 4/2018 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, kde Nejvyšší soud dovedl, že „Byl-li v režimu ustanovení § 7 odst. 1 věty druhé zákona č. [216/1994](#) Sb., ve znění účinném od 1. 4. 2012, rozhodčí smlouvou povolán jmenovitě určený rozhodce (fyzická osoba) nejen k rozhodnutí sporu, nýbrž i k případnému určení jiného rozhodce za sebe, pak tímto původně určeným rozhodcem vydaný rozhodčí nález nelze posuzovat jako vydaný někým, kdo k tomu neměl pravomoc.“

[5] Publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 101 / 2015 (předseda senátu JUDr. Jitka Dýšková).

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [DEAL MONITOR](#)
- [Tři dekády v advokacii a otevřený pohled na to, co profesi i justici nejvíc škodí](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [Vybrané otázky poskytování zdravotních služeb na dálku](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [„Za každou kauzou je živý příběh“](#)
- [Ombudsman na Maltě - základní parametry a role. A v čem bychom se mohli poučit i my v Česku?](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [Rozhovor s JUDr. Veronikou Janoušek Rudolfovou, samostatnou advokátkou specializující se na sportovní právo](#)
- [DEAL MONITOR](#)